

عنوان مقاله:

تطور مضمون و مدلول قاعده لطف در کلام شیعه

محل انتشار:

دوفصلنامه فلسفه و کلام، دوره 48، شماره 1 (سال: 1395)

تعداد صفحات اصل مقاله: 21

نویسنده:

موسی ملایری - دانشیار گروه فلسفه دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکز

خلاصه مقاله:

با اینکه مضمون قاعده لطف از برخی آیات قرآن کریم و روایات، قابل استنباط است اما از میان فرق کلامی، متکلمان معتزله در استخراج، تدوین و بهره‌وری کلامی از آن پیشقدم بوده‌اند. در این مقاله رویکرد متکلمان شیعه به قاعده مذکور در سه دوره تاریخی مورد بحث قرار گرفته است. در دوره اول که از آغاز کلام شیعه تا زمان خواجه طوسی را شامل می‌شود. قاعده مذکور کما بیش به همان ساختار معتزلی خود که در آن لطف به دو قسم مقرب و محصل تقسیم می‌شد، باقی ماند. در دوره دوم یعنی از زمان خواجه طوسی به بعد تا اواخر قرن چهاردهم هجری قمری، اقسام دوگانه به یک قسم یعنی لطف مقرب تقلیل یافت. در همین دوره علامه حلی اصل ارسال رسل و ابلاغ تکلیف را از مصادیق لطف ندانست. این اقدام علامه حلی در کنار پارهای از شبهات که اصل وجوب لطف بر خداوند را هدف قرار دادند و آن را انکار می‌کردند، باعث شد به تدریج اعتبار منطقی این قاعده در نظر برخی متکلم ان برای اثبات ضرورت ارسال رسل، تضعیف شده و از دست برود. گروهی دیگر از متکلمان شیعه که در دوره سوم از آنها سخن خواهیم گفت از اواخر قرن چهاردهم هجری قمری تاکنون - قریب به پنج دهه - کوشیده‌اند با عرضه مضمونی جدید از قاعده لطف بر اشکالات مذکور فایق آیند و اعتبار قاعده را بازآفرینی کنند. شرح و بسط دوره‌های سه گانه و پیگیری روند تاریخی تحولات در مقاله خواهد آمد.

کلمات کلیدی:

قاعده لطف، لطف مقرب، لطف محصل، تکالیف عقلی، تکالیف سمعی، تطور قاعده لطف

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/644169>

